

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 28 november 2012

Mål nr

T 153-11

KLAGANDE

BP

Ombud: Advokat KH

MOTPART

OS

Ombud: Advokat JL

SAKEN

Fordran

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts dom 2010-12-07 i mål T 3781-10

DOMSLUT

Med ändring av hovrättens dom i själva saken förpliktar Högsta domstolen OS att till BP betala 58 000 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 28 september 2009 tills betalning sker.

Med ändring av hovrättens dom i fråga om rättegångskostnader befriar Högsta domstolen BP från skyldigheten att ersätta OS för rättegångskostnader i tingsrätten och hovrätten samt förpliktar Högsta domstolen i stället OS att ersätta BP för rättegångskostnader dels i tingsrätten med 29 767 kr, avseende ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 6 april 2010, dels i hovrätten med 18 960 kr, varav 13 466 kr utgör ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 7 december 2010, allt tills betalning sker.

OS förpliktas att ersätta BP för rättegångskostnad i Högsta domstolen med 15 815 kr, avseende ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för Högsta domstolens dom tills betalning sker.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

BP har yrkat att Högsta domstolen, med ändring av hovrättens dom, *dels* förpliktar OS att till henne betala 58 000 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 28 september 2009 tills betalning sker, *dels* – som det får förstås – befriar BP från skyldigheten att ersätta OS för rättegångskostnader i tingsrätten och hovrätten, *dels ock* förpliktar OS att ersätta hennes rättegångskostnader i dessa instanser.

OS har motsatt sig att hovrättens dom ändras.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnad i Högsta domstolen.

DOMSKÄL

Bakgrund m.m.

1. OS och MP var tidigare gifta med varandra. När de tillsammans skulle köpa en fastighet ville banken – med hänsyn till deras ekonomiska förhållanden – bevilja dem ett topplån på 116 000 kr bara om det avseende det lånet fanns ytterligare en låntagare. MPs mor, BP, erbjöd sig då att hjälpa dem. Enligt ett skuldebrev den 1 december 2003 ställde sig därför OS, MP och BP solidariskt som låntagare för ett lån på 116 000 kr. Som säkerhet för lånet överlämnades ett pantbrev i fastigheten.
2. BP betalade den 1 juli 2004 på egen hand hela den då återstående skulden till banken; fram till dess hade hon ensam betalat amorteringarna och lånerentan. Anledningen till betalningen var att hon bedömde det som ekonomiskt ofördelaktigt att fortsätta med lånet.
3. Efter äktenskapsskillnad mellan OS och MP gjordes i maj 2008 slutlig bodelning, varvid OS övertog fastigheten och de banklån som hänförde sig till denna.
4. BP har påstått att OS är betalningsansvarig för hälften av det belopp som hon betalade när hon slutbetalade skulden den 1 juli 2004. OS har invänt att BPs betalning utgjorde en gåva till honom och MP och att han alltså inte är betalningsansvarig.

Regressrätt vid solidariskt betalningsansvar

5. För det lån som BP slutbetalade den 1 juli 2004 svarade OS och MP solidariskt med henne. Genom BPs betalning löstes även OS och MP från ansvaret mot banken.

6. Om flera har utfärdat ett skuldebrev med solidariskt ansvar och en av dem betalar skulden, har han rätt enligt 2 § andra stycket lagen (1936:81) om skuldebrev att av varje medgäldenär utkräva dennes andel (regressrätt). Eftersom skulden var gemensam, kan den gäldenär som betalade den vända sig mot de andra gäldenärerna för deras andelar.

7. Regressrätten förutsätter inte något särskilt åtagande från medgäldenärernas sida och normalt inte heller – utan avtal om det – någon annan åtgärd än just betalning av en gemensam skuld. Är rätten till regress omtvistad, åligger det den gäldenär som vill utöva rätten att styrka att förutsättningarna för den är uppfyllda. Däremot blir det inte aktuellt med någon bevisning om att medgäldenären har åtagit sig betalningsskyldighet, eftersom skyldigheten ligger i det solidariska ansvaret och följer omedelbart av gällande rätt. Liksom andra fordringsrätter kan en regressfordran sedan upphöra genom att den t.ex. efterges på något sätt eller preskriberas.

Frågan i Högsta domstolen

8. I målet är det inte tvistigt att de omständigheter som ger regressrätt föreligger, dvs. främst att BP har betalat den gemensamma skulden. Frågan i Högsta domstolen är därför om BP – såsom en gåva till honom – har efterskänt sin rätt att kräva OS på dennes andel.

Bevisbörda och beviskrav

9. Som princip gäller att en gäldenär, som påstår att en medgäldenär eftergett den regressrätt denne har enligt skuldebrevslagen, har bevisbördan för att så har skett. Ifall det görs gällande att rätten har efterskänkts, krävs att det står klart att rättshandlingen är uttryck för en verklig gåvoavsikt och syftar till rättsverkan utan någon ytterligare åtgärd, i linje med vad som gäller vid efterskänkande av en enkel fordran (jfr NJA 1987 s. 40).

10. Det förhållandet att medgäldenärerna står varandra nära bör inte medföra att bevisbördan omkastas eller att beviskravet sänks. Även i sådana fall måste bevisbördan ligga på den som påstår att regressfordran har upphört genom en ensidig eftergift. Intresset att hindra förmögenhetsöverföringar som sker oöverlagt eller kan skada tredje man, t.ex. andra närstående, gör sig också gällande med lika stor styrka i dessa situationer. Om bevisbördan ligger fast och beviskravet upprätthålls, åstadkoms att det finns större anledning för de inblandade att säkra bevisning, t.ex. genom att upprätta gåvobrev, vilket allmänt sett kan förebygga tvister och, om det blir tvist, underlätta en materiellt riktig utgång. En särskild ordning för bevisbörda och beviskrav i närståendefallen skulle dessutom medföra avgränsningssvårigheter.

11. En annan sak är att det vid bevisvärderingen måste beaktas vilken relation de berörda personerna har till varandra. Vid värderingen av bevisningen kan det alltså ha betydelse att det är vanligt att föräldrar gör benefika insatser till förmån för barnen. Hänsyn får dock tas till också andra omständigheter, såsom insatsens storlek, det sammanhang i vilken den har gjorts och vad som i övrigt har kommit fram.

Har BP efterskönt sitt regresskrav?

12. I målet har något gåvobrev inte utfärdats, utan OSs påstående om att betalningen utgjorde en gåva stöds huvudsakligen av de uppgifter som han själv har lämnat i förhör. OS har uppgett att han och MP, när de fick veta att BP hade betalat lånet, besökte henne och frågade hur de skulle betala tillbaka och att BP då svarade att de inte skulle oroa sig och att de ”fick pengarna”. Enligt vad däremot BP har uppgett var det inte vid något tillfälle tal om att hon skulle efterskönt beloppet; hon krävde dock ingen ränta eller amortering eftersom OSs och MPs ekonomi var kärv.

13. BPs uppgift stöds av vad hennes make, RP, har berättat i vittnesförhör. MP har inte kunnat komma ihåg det möte som OS talat om men har berättat att BP i telefon förklarar att hon hade löst lånet för att hjälpa dem, fast aldrig direkt sagt något om att det var en gåva. Någon säker slutsats kan därmed inte dras av den muntliga bevisningen. Inte heller vad som annars har kommit fram ger tillräckligt stöd för att BPs betalning den 1 juli 2004 skulle ha utgjort en gåva.

14. Eftersom det alltså inte står klart att BP har efterskönt sin regressfordran, har hon enligt 2 § andra stycket skuldebrevslagen rätt att kräva OS på dennes andel.

OSs andel av skulden

15. När två eller flera svarar solidariskt för en skuld, är utgångspunkten att ansvaret slutligen ska delas lika mellan dem efter huvudtalet. Även utan ett avtal mellan medgäldenärerna kan emellertid omständigheterna innebära att en annan fördelning ska göras. Avgörande blir då den närmare beskaffenheten av gäldenärernas inbördes mellanhavanden, t.ex. hur stor del de var för sig äger i den fastighet för vars anskaffande pengar har lånats (jfr NJA II 1936 s. 22).

Gäldenärernas inbördes rättsförhållande kan alltså medföra att skulden till slut stannar på endast vissa av dem.

16. I detta fall skulle lånedelen på 116 000 kr användas till OSs och MPs förvärv av en fastighet, som de två skulle äga tillsammans och ha som sin bostad. Medlen skulle inte användas för BPs del utan i sin helhet komma OS och MP till godo. Vid sådant förhållande ska – i enlighet med BPs inställning – OSs andel bestämmas till 58 000 kr.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Stefan Lindskog, Ann-Christine Lindeblad, Kerstin Calissendorff, Martin Borgeke och Dag Mattsson (referent)
Föredragande justitiesekreterare: Ann-Christine Johansson